

<https://doi.org/10.15407/np.61.115>
УДК 004:021.61]-044.247:347.78](477)

Вікторія Копанєва,

кандидат історичних наук, директор Наукової бібліотеки,
Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв
вул. Лаврська, 9, Київ, 02000, Україна
e-mail: vkopaneva@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-9838-4855>

Леонід Костенко,

кандидат технічних наук, старший науковий співробітник,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна
e-mail: kosten209@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-7629-1228>

СИСТЕМА РЕПОЗИТАРІЇВ УКРАЇНИ

Розглянуто структуру системи репозитаріїв України, що включає Національний репозитарій академічних текстів і понад сто територіально розподілених інституційних репозитаріїв. Розвинено уявлення про сутність інституційного репозитарію як інтегрованого дослідницького, науково-видавничого та бібліотечно-інформаційного середовища інституції, у якому питання авторського права визначаються внутрішніми нормативними актами цієї інституції. Акцентовано увагу на необхідності дотримання при створенні репозитаріїв принципу інтероперабельності. Розкрито сутність технології *OAI-PMH (Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting)*. Обґрунтовано перспективність активізації робіт зі створення в Україні репозитаріїв первинних дослідницьких даних.

Ключові слова: репозитарії, бібліорізноманіття, авторське право, інтеграція, інтероперабельність.

Постановка проблеми. Останні десятиліття характеризуються переходом від «Галактики Гутенберга» до інформаційного простору наукових знань. Стрімко зростають обсяги електронних ресурсів і урізноманітнюються форми їх представлення. В Україні формується весь спектр цифрових науково-інформаційних ресурсів: повнотекстових, енциклопедичних, словникових, бібліографічних тощо. Спочатку збирання повнотекстових ресурсів іменувалися електронними (віртуаль-

© В. Копанєва, Л. Костенко, 2021

ними, мережевими, онлайновими, цифровими) бібліотеками. З часом частота вживання цих словосполучень почала зменшуватися, а натомість з'явився термін *«репозитарій»*. Це не уточнення назви, а кардинальна зміна парадигми соціальних комунікацій і нормативно-правової бази науково-інформаційної діяльності.

В існуючій системі комунікацій автор, відправляючи матеріали про свої інтелектуальні напрацювання до видавництва, передає йому й право розпоряджатися подальшим їх використанням. Саме видавництво заради прибутку створює бар'єри для доступу до інформації, використовуючи закон про авторське право. Автор, як правило, гонорар за наукові публікації не одержує: його дослідження проводились на кошти платників податків, тому обов'язок ученого – відзвітувати перед суспільством публікацією отриманих результатів. Слід наголосити, що це не тільки обов'язок, але й бажання самого вченого. Інтенсифікація глобалізаційних процесів зумовила необхідність пошуку нового балансу інтересів усіх учасників системи документних комунікацій, інших підходів до поширення інформації з дотриманням компромісу інтересів виробників, посередників і користувачів інформації та знань. Таким новим підходом стала концепція, що одержала назву «Ініціатива відкритих архівів». Відзначимо, що термін «архіви» у цій назві вживається в іншому, ніж прийняте в архівній справі, значенні. Під «архівом» тут треба розуміти те, що зберігає джерела інформації у відкритому доступі. Єдиним суттєвим обмеженням на відтворення та поширення публікацій є обов'язкове посилання на автора.

Зібрання цифрових ресурсів, створені у межах Ініціативи відкритих архівів, одержали назву інституційних або тематичних репозитаріїв. Їх принципова відмінність від електронних бібліотек полягає в тому, що репозитарії являють собою інтегроване дослідницьке, науково-видавниче та бібліотечно-інформаційне середовище. Завдяки цьому питання авторського права не виникають за замовчанням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концепція створення репозитаріїв базується на передумові, що автори наукових публікацій зацікавлені в максимальному поширенні результатів своїх досліджень. Протягом століть ціна за друковану працю була бар'єром між автором і потенційними споживачами його інтелектуальних напрацювань, зумовленим витратами на створення друкованих копій. Представлення публікацій у репозитаріях безпосередньо авторами (самоархівування) уможливує кардинальне підвищення ефективності використання результатів наукових досліджень завдяки відкритому доступу до наукових матеріалів і оперативності надання їх суспільству.

Архівовані публікації розташовуються в тематичних або інституційних репозитаріях (архівах). Перші є централізованими службами, що формують зібрання публікацій у межах певної предметної галузі (*ArXiv.org* – фізика, математика й комп'ютерні науки; *BioMed Central* – біологія й медицина; *E-LIS* – бібліотечна справа й інформаційні технології). Кожен репозитарій надає можливість простого введення через вебінтерфейс основних метаданих (ім'я автора, назва дослідження тощо) і завантаження цифрових версій публікацій. Створення репозитаріїв здійснюється в усіх країнах. Про це свідчить наступне: у *ROAR (Registry of Open Access Repositories)* зафіксовано понад 4,7 тис. репозитаріїв (дані станом на початок 2021 р.) [1]. *ROAR* було створено в 2003 р. у Великій Британії як Реєстр інституційних архівів. У 2006 р. його функціонал було розширено і перейменовано у Реєстр репозитаріїв відкритого доступу.

Серед перших ініціатив вільного поширення наукової інформації слід відзначити проєкт американських науковців, які на початку 90-х років ХХ ст. виступили з ідеєю створення безкоштовного цифрового архіву препринтів для фізиків-ядерників. Результатом став сервер публікацій *ArXiv.org*, створений у Національній лабораторії Лос-Аламоса (США). Сьогодні *ArXiv.org* – найбільший цифровий репозитарій наукових статей і препринтів із низки дисциплін (фізика, математика, інформатика тощо). У ньому представлено понад 1,8 млн наукових статей [2]. Наразі *ArXiv.org* фінансується за рахунок Корнельської університетської бібліотеки (США), Фонду Саймонса та міжнародного об'єднання університетів. Його популярність зумовлена оперативністю інформування наукової спільноти про отриманий дослідником результат, який має статус первинних дослідницьких даних, що можуть уточнюватись. Позитивний досвід проєкту *ArXiv.org* свідчить, що таку практику доцільно переглянути й забезпечити формування архівів «сірої» наукової літератури. Цей архів став важливим джерелом наукової інформації для вчених у всьому світі, він співпрацює не лише з авторами, а й з видавцями, завдяки чому праці з таких напрямів як фізика високих енергій депонуються у *ArXiv.org* з вичерпністю майже 100% [3].

ArXiv.org став прикладом для вчених з інших галузей науки: зокрема, в листопаді 2013 р. був запущений аналог архіву для публікацій препринтів з біології *bioRxiv*, у якому на цей час містяться статті з 27 наукових категорій: від імунології, генетики до зоології тощо [4]. Сервіс володіє системою обміну коментарями і рекомендує використовувати ідентифікатори *DOI* для цитування розміщених у репозитаріїв

статей. Інший приклад – *SocArXiv* – відкритий репозитарій препринтів і досліджень у галузі соціальних наук [5].

Заслугує на увагу міжнародне цифрове сховище з бібліотечної справи та суміжних інформаційних дисциплін *E-LIS* [5]. Це перший міжнародний проект у цій галузі. *E-LIS* розміщено в бібліотечній системі Неапольського університету Федеріко II (Італія)) [6]. Сховище побудоване на концепціях відкритого доступу і самоархівування. *E-LIS* використовує відкрите програмне забезпечення *Eprints Software*. Це означає, що пошук і перегляд матеріалів з архіву і їх наступна публікація вільні та безоплатні. Автор може самостійно відправити в *E-LIS* будь-яку завершену роботу (в тому числі й неопубліковану) у разі заповнення простої вебформи та завантаження файлу з повним текстом свого напрацювання. Єдиною вимогою для архівування матеріалів є попередня реєстрація автора в архіві.

Ініціатива відкритого доступу підтримана на рівні державного законодавства. У США позиція держави з питань відкритого доступу регулюється актами основних урядових агенцій, які фінансують дослідження (Національний інститут охорони здоров'я, Національний центр атмосферних досліджень, Інститут освітніх досліджень тощо). Наприклад, у США при затвердженні бюджету однією з ключових рекомендацій Комітету з державних асигнувань відзначалася необхідність забезпечення відкритого доступу до статей, опублікованих у межах грантів. Ці статті мають бути обов'язково депоновані відразу ж після того, як вони прийняті до публікації. Якщо Національний інститут здоров'я США сплачує хоча б частково за публікацію статті, *PubMed Central* надає відкритий доступ до такої статті відразу, в іншому випадку – через шість місяців після її публікації в журналі.

У Європі впровадження принципів відкритого доступу на національному рівні почалось з 2003 р. (після прийняття *Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities*). У межах розбудови національної інфраструктури *e*-науки Німецьке науково-дослідне товариство підтримало проект «Публікація та цитування первинних наукових даних», ідея якого полягала у створенні національної системи розподілених баз первинних дослідницьких даних з інтегрованим довідково-пошуковим апаратом [3]. Зареєстровані в системі об'єкти вважаються повноцінними науковими документами. Показники цитування їх підраховують з використанням ідентифікатора цифрового об'єкта *DOI*. Згодом цей проект перетворився на міжнародний.

Аналогічні проекти з'являються і в інших країнах. Так, наприклад, з 2004 р. обов'язкове самоархівування рекомендоване Науковою радою

Канади із суспільних та гуманітарних наук і Канадською асоціацією наукових бібліотек; робоча група з розробки Шотландської стратегії з наукової інформації опублікувала, відповідно, свою стратегію з відкритого доступу (набрала чинності 14 березня 2005 р.). 5 листопада 2004 р. 32 ректори італійських університетів на зустрічі в Мессіні підписали Берлінську декларацію та опублікували так названу «*Messina Declaration*». У грудні 2004 р. відповідну постанову з відкритого доступу підписує австралійський Комітет з інфраструктури дослідницької інформації (*Australian Research Information Infrastructure Committee*). У квітні 2005 р. Рада з науки Швеції приєднується до ініціативи з тією ж вимогою: результати, отримані під час досліджень, що фінансуються державою, мають бути доступні для суспільства в стислі терміни через університетські архіви та/чи інші бази даних. У березні 2005 р. Німецьке науководослідне товариство оголосило свою політику з електронних публікацій, підтримавши ідею відкритого доступу та Берлінську декларацію [3].

Поява величезної кількості різних майданчиків, що публікують наукові матеріали, вимагає агрегації метаданих в одному місці для орієнтування в інформаційному потоці. Для пошуку інформації про статті, зокрема ті, що знаходяться у відкритому доступі, існують різні бази даних. Одним із прикладів є *OpenDOAR* – ресурс, що дає змогу шукати як самі відкриті архіви, так і розміщені в них матеріали, а також генерує власну статистику і, відповідно, різні рейтинги.

Мета роботи – аналіз структури та контенту системи репозитаріїв України і обґрунтування доцільності спрямування подальшого розвитку їх на сприяння трансформації вітчизняної інфосфери з інфраструктурного елемента дослідницького процесу в його безпосереднього учасника.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проекти створення та інтеграції інформаційних ресурсів репозитаріїв інтенсивно розвиваються і в Україні. Станом на кінець 2020 р. за їх кількістю (103) наша держава входить у першу двадцятку країн. Про це свідчить наведена на рис. 1 діаграма, згенерована вже згаданою системою *OpenDOAR*, яка являє собою глобальний каталог репозитаріїв відкритого доступу. Згідно з цим каталогом кількість репозитаріїв в Україні перевищує аналогічні показники таких країн як Індія, Канада та Китай, де вони становлять відповідно 98, 96 і 60 репозитаріїв.

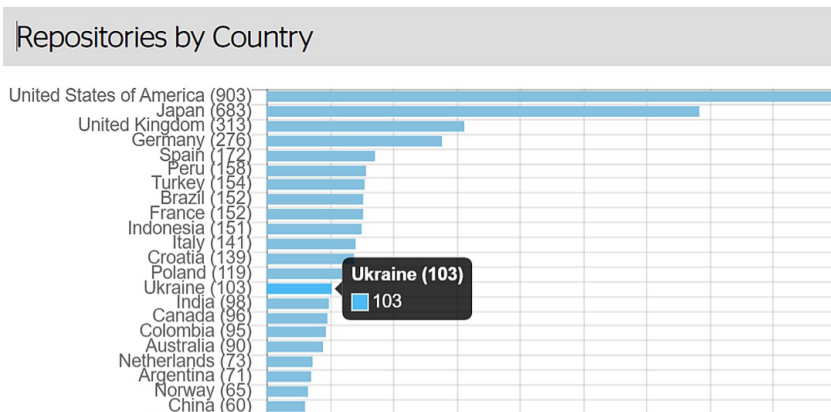

Рис. 1. Розподіл репозитаріїв за країнами.

Джерело: https://v2.sherpa.ac.uk/view/repository_visualisations/1.html

Найбільший за обсягом цифровий науковий ресурс України – Національний репозитарій академічних текстів. Хоча нормативний документ про започаткування цього репозитарію датовано 2017 р. [7], формування його ресурсів розпочалося на початку 90-х років ХХ ст. після прийняття Закону України «Про науково-технічну інформацію» (1993 р. [8]). У Положенні про згаданий репозитарій під академічним текстом розуміється «авторський твір наукового, науково-технічного та навчального характеру у формі дисертації, кваліфікаційної випускної роботи, наукового видання, наукової статті, звіту у сфері наукової й науково-технічної діяльності, депонованої наукової роботи, підручника, навчального посібника, інших науково- та навчально-методичних праць». Фрагмент головної сторінки згаданого репозитарію наведено на рис. 2.

База даних науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, доступних у Національному репозитарії академічних текстів на початку 2021 р., становила 150,5 тис. звітів (у тому числі 96,6 тис. з повними текстами). Кількість дисертацій і авторефератів дисертацій досягла 128 тис. (у тому числі 98,7 тис. з повними текстами). Контент Національного репозитарію, крім поточних надходжень, регулярно поповнюється архівними матеріалами, наявними у розпорядженні Українського інституту науково-технічної експертизи та інформації.

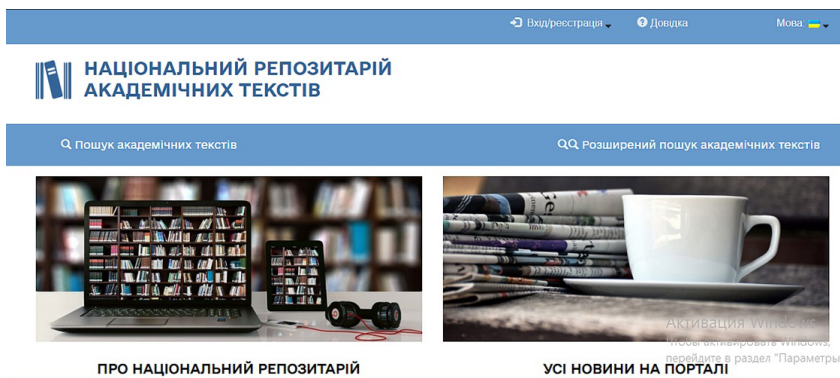

Рис. 2. Фрагмент головної сторінки
Національного репозитарію академічних текстів

З Національним репозитарієм можуть працювати різні категорії зацікавлених осіб, зокрема відвідувачі та користувачі. Відвідувачі – фізичні особи, які за допомогою сервісів офіційного вебпорталу Національного репозитарію отримують відкритий доступ до реєстру академічних текстів і можливість користування інформацією без проходження процедури реєстрації (авторизації). Користувачі – юридичні та фізичні особи, що пройшли процедуру реєстрації (авторизації). Вони мають можливість не лише ознайомитись з реєстром академічних текстів, а й отримати доступ до повних текстів. Статистика використання контенту Національного репозитарію в лютому 2021 р. становила 1,3 тис. звернень на добу. Це незначна цифра порівняно із завантаженістю порталів бібліотек. Кількість звернень до них на два – три порядки більша.

Ефективність використання інституційних репозитаріїв значно вища завдяки їх системній інтеграції й організації єдиної точки доступу до сукупного ресурсу територіально розподілених репозитаріїв. Точкою доступу до ресурсів репозитаріїв українських інституцій і його інтегровальним елементом є система «*Simple Search Metadata in Open Ukraine Archives*» (рис. 3). Вона створена Інститутом програмних систем НАН України, Житомирським державним університетом імені Івана Франка та Інститутом інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України. У системі станом на кінець 2020 р. представлено 75 репозитаріїв університетів і наукових установ.

Рис. 3. Точка доступу до репозитаріїв українських інституцій.

Джерело: <https://oai.org.ua/index.php/>

Варто наголосити, що повні тексти публікацій зберігаються в інституційних репозитаріях, а в точці доступу знаходяться лише їхні метадані. У першому наближенні цю систему треба розглядати як зведений електронний каталог контенту репозитаріїв. Актуалізація такого каталогу здійснюється щодобово з використанням технології *OAI-PMH (Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting)*. Ця технологія дає змогу збирати метадані цифрових матеріалів (елементи бібліографічних описів книг, статей тощо) для їх упорядкування та виявлення потрібної користувачам інформації в сімействі репозитаріїв [9].

У рамках цифрової науки набув поширення такий феномен як раніше вже згадані «первинні дослідницькі дані», що мають зберігатися в репозитаріях. Сервіси первинних дослідницьких даних і технології їх підтримки в репозитаріях, де вони мають зберігатися, в Україні поки що не набули поширення. Тому може скластися уявлення, що технології формування первинних дослідницьких даних у репозитаріях надходять до нас із Заходу. Однак у цьому випадку доцільно згадати вислів: «нове – це добре забуте старе». Вже в другій половині ХХ ст. на теренах колишнього СРСР аналогічні технології успішно розвивалися у рамках створення систем автоматизації наукових досліджень. Про глибину проробки їхніх організаційно-методичних засад свідчить поява в 1980 р. такого нормативного документа як «Загальногалузеві керівні методичні матеріали зі створення автоматизованих систем наукових досліджень і комплексних випробувань зразків нової техніки» («Общепромышленные руководящие методические материалы по созданию автоматизированных систем научных исследований и комплексных испытаний образцов новой

техники»). У ньому зазначалось, що ці системи являють собою програмно-апаратні комплекси на базі засобів обчислювальної техніки, призначені для проведення наукових досліджень або комплексних випробувань зразків нової техніки на основі отримання і використання моделей досліджуваних об'єктів, явищ і процесів. Фактично в системах автоматизації наукових досліджень вже була закладена й апробована впродовж кількох десятиліть функція збирання та обробки первинних дослідницьких даних. Однак тогочасні інформаційно-технологічні можливості, насамперед у аспекті довгострокового зберігання значних обсягів отриманих даних, не дозволили досягти бажаних результатів. Сьогодні, з появою носіїв інформації великого обсягу, системи автоматизації наукових досліджень відроджуються на новому рівні та під іншими назвами.

Хоча сервіси первинних дослідницьких даних і вважаються в Україні новацією, певні здобутки в цій царині вітчизняні дослідники мають. Прикладами їх можуть слугувати інформаційні системи, представлені в довідковому онлайн-виданні «Перспективні науково-технічні розробки НАН України (2017, 2019)» [10]. Однак за наявності понад ста академічних розробок, які є потенційними сервісами первинних дослідницьких даних, більша частина їх залишається незатребуваними через кризові явища в економіці. Серед винятків з цього правила слід назвати лексикографічні проекти Українського мовно-інформаційного фонду. Вбачається за потрібне першочергове залучення технологій формування в репозитаріях результатів первинної обробки даних у академічних центрах колективного користування унікальним науковим обладнанням. Доцільно також розгорнути діяльність з архівування плинних мережевих ресурсів українського сегмента Інтернет, які мають наукову і суспільну значущість [11, 12].

Первинні дослідницькі дані принципово важливі для науково-інформаційних установ. Залучення цих установ до процесів збирання, збереження та поширення результатів досліджень саме на первинних фазах наукового циклу відкриває перед ними широкі можливості щодо глобального перегляду їхньої ролі та значущості як інформаційних менеджерів і хранителів інтелектуальних надбань. Це створює передумови для трансформації інформаційних інституцій з інфраструктурних елементів науки й освіти в безпосередніх учасників дослідницької та науково-педагогічної діяльності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Репозитарії України утворюють систему, що включає Національний репозитарій академічних текстів і понад 100 територіально розподілених інститу-

ційних репозитаріїв. За їх кількістю наша держава входить до першої двадцятки країн світу. Цифровий контент системи вітчизняних репозитаріїв є універсальним у видовому та тематичному аспектах. Він містить монографії, дисертації та автореферати дисертацій, звіти про науково-дослідні роботи, підручники, енциклопедичні та довідкові матеріали, статті з наукових періодичних видань тощо. Інформаційні ресурси 75 інституційних репозитаріїв інтегровано з використанням технології *OAI-PMH*, що дало змогу формувати їхній єдиний довідково-пошуковий апарат (аналог зведеного каталогу традиційних бібліотек). Технологія *OAI-PMH* базується на відкритості та інтероперабельності репозитаріїв.

Вбачається доцільною активізація досліджень і розробок зі створення репозитаріїв первинних дослідницьких даних, насамперед у центрах колективного користування унікальним науковим обладнанням. Це сприятиме трансформації вітчизняної інфосфери з інфраструктурного елемента дослідницького процесу в його безпосереднього учасника.

Список бібліографічних посилань

1. Registry of Open Access Repositories. URL: <https://historynewsnetwork.org/article/161804> (дата звернення: 14.01.2021).
2. ArXiv.org. URL: <https://arxiv.org/> (дата звернення: 30.03.2021)
3. Соловяненко Д. Академічні бібліотеки у новому соціотехнічному вимірі: Частина четверта. Сучасний рівень дискурсу академічного бібліотекознавства та поступ е-науки. *Бібл. вісн.* 2011. № 1. С. 8–24.
4. bioRxiv.org. URL: <https://www.biorxiv.org/> (дата звернення: 25.03.2021).
5. SocArXiv. URL: <https://socopen.org/> (дата звернення: 20.03.2021).
6. E-LIS repository. URL: <http://eprints.rclis.org/> (дата звернення: 14.02.2021).
7. Положення про Національний репозитарій академічних текстів : Постанова Кабінету Міністрів України від 19 липня 2017 р. № 541. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/541-2017-%D0%BF#Text>.
8. Про науково-технічну інформацію : Закон України від 25.06.1993 № 3323-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3322-12#Text>.
9. Резніченко В. А., Проскуріна Г. Ю., Новицький О. В. Інтеграція наукових електронних бібліотек на основі протоколу OAI-PMH. *Проблеми програмування.* 2007. № 2. С. 97–112.
10. Перспективні науково-технічні розробки НАН України (2017,

2019) : довідкове видання. URL: <http://www.nas.gov.ua/RDOutput/UA/book/2017>.

11. Копанєва В. О. Бібліотека в середовищі цифрової науки: системно-інтеграційна взаємодія. Київ : Ліра-К, 2020. 322 с.

12. Костенко Л. Й., Жабін О. І., Копанєва Є. О., Симоненко Т. В. Наукова періодика України та бібліометричні дослідження / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014. 173 с.

References

1. Registry of Open Access Repositories. Retrieved from <https://historynewsnetwork.org/article/161804> (last accessed: 14.01.2021) [in English].

2. ArXiv.org. Retrieved from <https://arxiv.org/> (last accessed: 30.03.2021) [in English].

3. Solovianenko, D. (2011). Akademichni biblioteki u novomu sotsiotekhnichnomu vymiri: Chastyna chetverta. Suchasnyi riven dyskursu akademichnoho bibliotekoznavstva ta postup e-nauky [Academic Libraries in a New Sociotechnical Dimension: Part Four. The current level of discourse of academic library science and the progress of e-science.] *Biblioteknyi visnyk – Library Bulletin, 1*, 8–24 [in Ukrainian].

4. bioRxiv.org. Retrieved from <https://www.biorxiv.org/> (last accessed: 25.03.2021) [in English].

5. SocArXiv. Retrieved from <https://socopen.org/> (last accessed: 20.03.2021) [in English].

6. E-LIS repository. Retrieved from <http://eprints.rclis.org/> (last accessed: 14.02.2021) [in English].

7. Polozhennia pro Natsionalnyi repozytarii akademichnykh tekstiv: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 19 lypnia 2017 r. No. 541 (2017) [Regulations on the National Repository of Academic Texts: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of July 19, 2017 No. 541]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/541-2017-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

8. Pro nauково-tekhnichnu informatsiiu: Zakon Ukrainy vid 25.06.1993 No. 3323-XII. (1993) [About scientific and technical information: Law of Ukraine of 25.06.1993 No. 3323-XII]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3322-12#Text> [in Ukrainian].

9. Reznichenko, V. A., Proskurina, G. Yu., Novytskyi, A. V. (2007). Intehratsiia naukovykh elektronnykh bibliotek na osnovi protokolu OAI-PMH [Integration of scientific electronic libraries based on the OAI-PMH protocol]. *Problemy prohramuannia – Programming Problems, 2*, 97–112 [in Ukrainian].

10. Perspektyvni naukovo-tekhnichni rozrobky NAN Ukrainy. (2019). [Prospective scientific and technical developments of the National Academy of Sciences of Ukraine]. Retrieved from <http://www.nas.gov.ua/RDOutput/UA/book2017> [in Ukrainian].

11. Kopanieva, V. A. (2020). Biblioteka v seredovysshchi tsyfrovoy nauky: systemno-intehratsiina vzaiemodiia [Library in the environment of digital science: system-integration interaction]. Kyiv [in Ukrainian].

12. Kostenko, L. I., Zhabin, A. I., Kopanieva, Ye. A., Symonenko, T. V. (2014) Naukova periodyka Ukrainy ta bibliometrychni doslidzhennia [Scientific periodicals of Ukraine and bibliometric research]. Kyiv [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 31.03.2021.

Victoria Kopaneva,

PhD (History), Director of the Science Library,
National Academy of Government Managerial Staff of Culture and Arts
9 Lavrska St., Kyiv 02000, Ukraine
e-mail: vkopaneva@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-9838-4855>

Leonid Kostenko,

PhD (Engineering), Senior Researcher,
V. I. Vernadsky National Library of Ukraine
3 Holosiivskiy Ave., Kyiv 03039, Ukraine
e-mail: kosten209@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-7629-1228>

System of Repositories of Ukraine

The structure of the system of repositories of Ukraine, which includes the National Repository of Academic Texts and more than one hundred territorially distributed institutional repositories, is considered. It is stated that in terms of their number, Ukraine is among the top twenty countries in the world. The statistical data on the volume of information resources of the National Repository of Academic Texts and the intensity of their use are given. The conceptual idea of the essence of institutional repository as an integrated research, publishing and library information environment of the institution, in which copyright issues are determined by internal regulations of this institution, is developed. Monitoring study of repositories content was carried out and their bibliodiversity and universality in species and thematic aspects were noted. It contains monographs, articles from scientific periodicals, dissertations and dissertations abstracts, research reports, etc. Emphasis is placed on the need to comply with the principle of interoperability when creating repositories, which allows them to form a single reference and search engine (analog of the consolidated catalog of traditional libraries).

The essence of OAI-PMH (Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting) technology, by which the metadata of 75 institutional repositories of Ukraine was integrated and a single access point to their territorially distributed resources was organized, is revealed. The prospects of intensification of works on creation of repositories of primary research data in Ukraine, first of all in the centers of collective use of unique scientific equipment, are substantiated. Such activities will contribute to the functional transformation of the scientific and information department of the institution from the infrastructural element of the research process to its direct participant. The growing role of repositories in the digital space of scientific knowledge is noted. The necessity of directing the development of the system of repositories of Ukraine on the formation of a united research, publishing and library information environment is substantiated.

Keywords: repositories, bibliodiversity, copyright, integration, interoperability.